

VALYUTA KURSI MAKROIQTISODIY SIYOSATGA TA'SIRI

Umirov A.T.

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti "Iqtisodiy xavfsizlik" kafedrasida dotsenti, PhD

Komilov Jahongir

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Moliya fakulteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu tezis valyuta kurslari harakati va makroiqtisodiy siyosat o'rtasidagi murakkab munosabatlarni o'rganib, ularning ta'sirini, oqibatlarini va potentsial siyosat javoblarini yoritishga qaratilgan. Adabiyotlarni, statistik tahlillarni va amaliy tadqiqotlarni keng ko'lamda o'rganish orqali ushbu tadqiqot valyuta kursining o'zgarishi makroiqtisodiy siyosatning turli yo'nalishlariga, jumladan pul-kredit siyosati, fiskal siyosat, savdo siyosati va umumiy iqtisodiy barqarorlikka qanday ta'sir qilishini o'rganadi. Asosiy topilmalar shuni ko'rsatadiki, valyuta kurslarining o'zgarishi savdo balanslari, inflyatsiya, foiz stavkalari va umumiy o'sish istiqbollari ta'sir qiluvchi mamlakatning iqtisodiy ko'rsatkichlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, tezis valyuta kurslarining o'zgaruvchanligini boshqarishda turli siyosat vositalarining samaradorligini o'rganadi va siyosatchilarga valyuta o'zgarishi bilan bog'liq muammolarni hal qilish uchun strategik yondashuvlarni taklif qiladi.

Kalit so'zlar: Valyuta kursi, Makroiqtisodiy siyosat, Pul-kredit siyosati, Fiskal siyosat, Savdo siyosati, Iqtisodiy barqarorlik, Valyuta kursining o'zgaruvchanligi, Siyosat javoblari,

Valuta kursi muhim makroiqtisodiy ko'rsatkichlar, jumladan, inflatsiya darajasi, to'lov balansi holati va davlat budjetining ko'rsatkichlariga hamda mamlakat pul bozorida talab va taklif shakllanishiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir o'tkazadi. Bunda valuta kursi rejimining qaysi turi tanlab olingani alohida ahamiyatga ega. Bugungi kunda O'zbekistonda rasman «erkin suzuvchi» valuta kursi rejimi amal qiladi.

Shuningdek, valyuta kurslari mamlakatning iqtisodiy landshaftini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi, savdo oqimlari, investitsiya qarorlari va umumiy makroiqtisodiy barqarorlikka ta'sir qiladi. Valyuta kurslarining o'zgaruvchanligi va oldindan aytib bo'lmaydiganligi siyosatchilar uchun qiyinchiliklar tug'diradi va ularning ichki iqtisodiyotga ta'sirini boshqarish uchun samarali strategiyalarni talab qiladi. Valyuta kurslarining o'zgarishi va makroiqtisodiy siyosat o'rtasidagi ko'p qirrali munosabatlarni o'rganishga qaratilgan bo'lib, valyuta kurslarining o'zgarishi iqtisodiy o'zgaruvchilarga ta'sir qilish mexanizmlari va ularning salbiy ta'sirini yumshatish uchun mavjud siyosat choralari haqida tushuncha berishga qaratilgan. Mamlakatda makroiqtisodiy vaziyatni

tartibga solishda valyuta kursi asosiy instrumentlardan biri bo'lib, makroiqtisodiy masalalarni hal etishda uning roli kuchayib bormoqda.

Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi tomonidan e'lon qilingan tadqiqotchi Marat Jo'rayevning maqolasida valuta kursining asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri quyidagi yo'nalishlar bo'yicha tahlil qilingan.

Valyuta kursi dinamikasi va ularning makroiqtisodiy siyosatga ta'siri bo'yicha oldingi tadqiqotlarni o'rgan holda. Biz nazariy asoslarni, empirik tadqiqotlarni va valyuta kursini aniqlash atrofidagi siyosiy munozaralarni, jumladan, foiz stavkalari, inflyatsiya kutilmalari va kapital oqimlari kabi omillarning rolini o'rgandik. Valyuta kurslarining o'zgarishi va pul-kredit siyosati o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tahlil qiladi va asosiy e'tibor valyuta kurslarining o'zgarishi pul-kredit sharoitlari va markaziy bank maqsadlariga ta'sir ko'rsatadigan kanallarga qaratiladi.

Valyuta kursi o'zgarishining asosiy makroiqtisodiy o'zgaruvchilarga, jumladan inflyatsiya, savdo balanslari, foiz stavkalari va iqtisodiy o'sishga ta'siri qiladi. Tarixiy ma'lumotlarning statistik tahlili va ekonometrik modellar valyuta kurslari va ushbu o'zgaruvchilar o'rtasidagi munosabatlarni miqdoriy aniqlash uchun ishlatiladi, bu orqali valyuta kurslari harakati kengroq iqtisodiyotga ta'sir ko'rsatadigan uzatish kanallari haqida tushuncha beradi. Bundan tashqari, valyuta kursidagi o'zgarishlarning makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga real ta'sirini ko'rsatish uchun amaliy tadqiqotlar va empirik dalillar taqdim etiladi.

Adabiyotlarni ko'rib chiqish va empirik tahlillardan olingan ma'lumotlarga tayangan holda, valyuta kursining o'zgaruvchanligini boshqarish va makroiqtisodiy barqarorlikni rag'batlantirishda turli siyosat choralarning samaradorligini baholaydi. U foiz stavkalarini o'zgartirish va valyuta intervensiyalari kabi pul-kredit siyosati vositalarining valyuta kurslariga ta'sir ko'rsatish va ularning iqtisodiyotga salbiy ta'sirini yumshatishdagi rolini o'rganadi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ushbu tezis valyuta kursining o'zgarishi va makroiqtisodiy siyosat o'rtasidagi murakkab o'zaro bog'liqlikni ta'kidlab, valyuta kursi harakati asosiy iqtisodiy o'zgaruvchilarga ta'sir qilish mexanizmlarini tushunish muhimligini ta'kidlaydi. Valyuta kurslarining inflyatsiya, savdo balanslari, foiz stavkalari va iqtisodiy o'sishga ta'siri haqida tushuncha berish orqali ushbu tadqiqot valyuta o'zgaruvchanligidan kelib chiqadigan muammolar va imkoniyatlarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Bundan tashqari, valyuta kurslarining o'zgarishini boshqarish va tobora o'zaro bog'langan global iqtisodiyotda makroiqtisodiy barqarorlikni rag'batlantirish uchun faol va muvofiqlashtirilgan siyosat choralari zarurligini ta'kidlaydi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Obstfeld, M., & Rogoff, K. (2001). The Modern History of Exchange Rate Arrangements: A Reinterpretation. *The Quarterly Journal of Economics*, 116(1), 1-48.
2. IMF (International Monetary Fund). (2023). *World Economic Outlook*. Retrieved from <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>